

המישית

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על "המצפה" עם ההוספה הספרותית החדשה רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3 50
רבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרין

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" כלי הוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי נדל השטח

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שנ כתרין.

גליון בודד 12 הדר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

קאנטא של סאטשעק נימר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה

"HAMICPE"

ul. Sw. Sebastyana 32. Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich)

Kraków, 30 Października 1908.

גליון מג.

כראקא, ה' חשין פ' נח תרס"ט

לא זה הדרך!

כענינים מצפות לישועה ובהדרה פנימית חכינו לאותו הרגע הגדול, אשר מנהיגינו וגדולינו, שבידם מסרנו את תקות עמנו, ישיגו טרשרט מירי הממשלה התורקית ליסוד המדינה העברית כפלש-תינה; השכנו וקוינו, שבאותו הרגע הגדול תבוא מהפכה גדולה ונמורה בהי עמנו, קין יושם לעבודת ולהשך ומוסרות השעבוד תנתקנה וכין רגע יקום לנו עם הדיש, עם שואף להרות ולחפש, עם עומד ברשות עצמו, עם!

ובאותה שעה של תקוה ויאוש הבריק פתאם רעיון במחננו והוברר לנו כרור גמור, שאם הנתן ינתן הרשיון הזה תבך, יהיה רק פסת ניר בידינו, פסת ניר כלי ערך ריאלי; כל זמן אשר בארץ אבותינו ישבו זרים, כל עוד אשר הקרקעות נעבדות בידים נכריות ולנו ישנן בארץ תקותנו רק קבוצות אחרות של מקבלי-הלוקה ומלומדי-שנוררות, במלים קצרות: כל עוד אשר לא יהיה שם ישוב יהודי הנון בתור כסים וכה מקומי וממשי, לא יביא לנו הרשיון את התועלת המבוקשה.

לא זה הדרך! — קראנו אז כלנו — תהי הארץ ארצנו, האדמה — אדמתנו, יושביה — אהינו ועובדיה — עצמנו וכשרנו, אז יבא ממילא הרשיון לידנו!

ומחשבות אלו עלו על לבנו כראותנו את מלחמת צעירינו בעד זכויות לאומיות. זה זמן רב אשר האקדמיים היהודים דורשים, שיכירו גם אותנו

בתור עם מיוחד, ונלהמים הם שנה שנה, שלא יספחום לעמים אחרים, ועלתה כבר בידם לרשום "יהודית" בתור שפת-אמם, ואם גם רחוקה עוד הדרך ורבה עוד העבודה ואופוזומיה אולי לא תנתן לנו לעולם, אבל סוף כל סוף יהיו מוכרחים להכיר, כי לאום אנתנו והרשות תנתן לנו להמנות כנאון באופן רשמי על לאומנו העברי, וככתי-הספר ימצאו מורי תורתנו באמת וקתדרה לשפתנו ולספרותנו תהא בכית-המרדש הנכוח ועוד ועוד.

אבל מה ידאב הלב לראות, כי בשעה שצעירינו הנלכבים בונים בידם האחת, מחריבים הם את בנינם בידם השנית ואם יבואו ימים, אשר יתנו לנו זכויות לאומיות — לו גם בצורה מנכרת — תהינה הזכויות הללו תלויות ומרהפות באויר, בתוכות על פסת ניר, והצעקנים והקולנים הללו לא יוכלו להשתמש בהן.

העם כבללו הנרו לאומי עפ"י טבעו, עפ"י האינסטינקט, והצעירים המתלמדים, שמספרם הולך הלך ורב ושעפ"י דעתם הנם לאומיים גם בהכרה, התלמרו באמת רק פרוזות לאומיות ורחוקים הם מן החיים הללו מרהק רב, מרכיבים הם על אדוות עם עברי ואותו בעצמו אינם יודעים, מתפארים הם בגדולינו, בספרותנו הלאומית, וקרא לא קראו אותה ודעת אותה לא ידעו

עם עברי — היש מושג על אדויותיו לאלה הצעירים, אשר לא למדו את תורתו במקורה, אשר ספוריה לא נסכו עליהם הלומות נעימים בימי ילדותם, אשר אזנם לא שמעה את עשרת הדברות

בהר סיני ומדברותיהם של ישעיהו וירמיהו על ירידת המוסר ועלבין הצדק לא הדרו לתוך תוכם ונשמת נשמתם? לאום — היכולים הם לדעת אותו, אם אותו האוצר הגדול של מהשבות ורעיונות, חרוד והשהות, פלפול ונפתולים וצלילי אגדות כל כך רבים, כל כך נעימים וכל כך מיסתיים כנשמות ערטילאות מעולם רהוק והר מקסים מימים קדמונים — היכולים הם לדעת את הלאום, ההכס והנבון הזה, אם האוצר הגדול הזה, הטמון בתוך כרכי התלמוד העבים, רחוקים מהם ומוזרים להם והכס אם יכינו שמה לא יכינו אף מלה? היכולים הם להבין ולהרגיש את עמק המרגייה של "כל עיר על תלה כנויה, ועיר אלהים מושפלת עד שאול התחתית" ושל "לבי כסורה ואנכי בסוף מערב", אם הזון הלוי הנהו כספר התנוס? אוצר המהשבות ואוצר ההרגשות של העם — מוזרים: כן, אל נכהד את האמת תחת לשוננו. צעירינו אלה הנלהמים בעד זכויות לאומיות יודעים שפות אחרות או רכות — ורק את שפת עמם לא ידעו, ושעות וימים ואולי גם שנים שלמות הם יושבים ומתעסקים בתוך ספריהם של סלוצקי ומיצקביץ וסופרים ישנים וחדשים, וקוראים הם על אדויותיהם ספרים לעשרות ולמאות, ומתוכהים ומרציאים הם על אדויותיהם — ורק את ספרותם הם, לא הישנה ולא החדשה, אינם יודעים וקרא לא קראוה ורק לפעמים ידעו את שמות סופריה מתוך מאמרי "המזירה" ויש לפעמים קרובות, אשר גם התקופות היותר השוכות בתולדות עמם מוזרות להם.

נדוע היא רק בכנוי "האדם של גליקוון" או סהם "האדם", כמו "הגולם של מהר"ל" או סהם, הגולם". יהודי כחוש וגבן, אולי מהיותו המיד כפוף לפני רצון אחרים, בעל שהי עינים אמוציות בלי הנועה-חיים, שמשתקף במ הכל מסביבו, רק לא מנגעועי נשמתו. זה שנים רבות רצות רגליו למקום שאחרים רוצים, ויריו עושות מה שאחרים מפקדים, עד כי רצונו שלו נצטמטם ונמשמש כלו. "האדם של גליקוון" הוא אצל הפרופיצינה.

כהשכמה הוא מתיצב על החביות, מסדה, מוזג, מערב, ועושה פשרה בין יין-שרף ומים. הריה עולה ונוקב עד ללבו החלש, ושעולו התמידי מתרגש. הוא טועם מן המשקה, כדי "להפסיק את השיעול", אף כי בעצם שונא הוא להמפה המרה; "רק מעט לרפואה, יהיר לעצמו בשעת כל לגימה, אך לא יותר... היהבן להיות שכור?!

אהר כך באה "הגברת". נחמן יודע כבר לעמד הבן לפקירותיה, וממציא לה כל מבוקשה, לקנות ביצים, עופות, בצלים, כלים, או לבקש לה שפהה. וכשהיא שואלת מאתו, שתבא אשתו לעזר בחדר-הבשול או שתבא בתו בת-העשר לעזר להשפחה בשפשוף הרצפה — למען הפטר מן האי-סדרים מהרה, אז ימלא רצינה בדיוק. בשכר זה הבכדהו לפעמים ב"הלצה" ותקראהו "נחמן שלנו". כשרעתה כרוחה משמע המאמר:

הילדים כבר ישנים. כנחרהם מצלצלת אנחה-שלא-מדעת של העניות, הרודפת את קרבנותיה אפילו כשהם נחים...

אמם סורגת פומק לאור הכהה, ומפסידה את עיניה הרכות, בספירת ה"עינים". כגל-של-עצמות יושבת היא על סמטה, אשה כלי מפת-דם בפניה החורים והקמוטים, ובזריזות יעופו המהמים מכין אצבעותיה. "הכל בעצמי... בלי עין-הרע בני-כית... ביום צריך לרוץ אל ה"גברת" ולעזר, "למכשלת" שלה, ובלילה לשבת לשבר השדרה על גבי פומקאותיו של "הפריץ" שהוא קורעם מאד...

כפעם בפעם עיניה מתרוממות לצד הדלת. אולי הוא בא... השעה מאוחרת... בחצות לילה... נשתהה היום יותר מכפי הרגיל... התשכב לישון? מי איפא יגיש לו מעט מאכל-חמין? פעם אחת ביום... המעט מטורד ומתעמל הוא כל הימים, נחמן שלה? אדם כשר, תמים, אך חסר מזל... אוי, לוא השתכר פרנסה אצל עצמו מבלי היות כה משועבר לאחרים... מהתמנמת הנוע על הפומק, והאור המתנדנד מן העשית העגומה נחל כה, נרעד ונרתע, ושוב הכל נראה בחדר כמתנועע ומט לפול... — — —

כששואלים בעיר לנחמן, יש ספק אם מכירים אותו, כי לא בראות דבר-עצמי רואים אותו בני-אדם.

פיליטון.

"האדם".

מאת ראובן פאהן.

עשית קמנה מענימה בשלהכהה העשנה מתחה לזוכות שכורה למחצה, את החרר הצר. הלהבת המוהמה מרקדת ומשהקעה, צללים מתרוצצים, ונדמה כאלו אף הכתלים וכל הרהיטים מהנועעים...

דבע חלל החדר הפש התנור הגדול, אשר עכשיו מהפורד כנגוע בו מבחיץ וכאפות בו מבפנים. את שאר החלל ממלאים הרהיטים: מטה, שבכל בקר צריכה תקון, כפני שקרשיה נשמטים מהחתייה מדי לילה בלילה, מטה מכוסה בפורת, המשמהשת לשינה בלילה ולשלחן ביום בשביל בני הבית, שלשה בסאות שבזרים למחצה מסביב לשלחן צולע על רגל אחת ונשען על סד, הנראה כבא בירושה לכאן, ועוד ממלטים מעטים. האיר העגום נע-ונד בין הרהיטים במין גלגול, כנגה-חור של אורה-רבה, שנהפם ונסגר כזוהמא כזו... והאור מלפף את הממלטים ואת החיים: רגע ונראו, ברהיטים בכני הכיח, מאובנים, ורגע נדמה, כי הכל מהנועע לאור העשית הבהה והעשנה. כאלו אין לשום דבר במקום הזה כל מעמד, כל יסוד...

על המצפה.

הרוסטרטים מספר 2

שלום אש כפי הנראה נהנה מן הרעש, שהעיר בעולם היהודי במלחמתו נגד המילה, הכל מדברים על-אדותיו, זה מהלל זה מקלל, זה קוצף זה מסכים—פופולר! ומה זה הפץ כחור משכיל יהודי כזמן הזה יותר מאשר להיות פופולר, שיהיה למלה כפי כל? ומה לא יעשה הולך במל לראות, שיש לעולם איזה צרך בו, שדבריו עושים רושם, ששמו יש לו איזה ערך, שאינו נשכח כחשך כאלפי שמות אחרים. אחת היא באיזה אופן ישיג את תכליתו זאת. מהתקופה העתיקה נודע לנו איש יוני, הרוסטרטס, שהחריב בית מקדש יוני, למען ירכרו על אדותיו. ושלום אש השיג את מאויו יותר ממה שקיח. לא רק היהודים הכוזבים נושאים את שמו בפיהם, כי אם גם „הם” יתברך שמשם. כמעט כל העתונים הפולנים והרוסיים מביאים ראייה מ„נדול שבישואל” זה, המעיד בעצמו, כי מנהגי היהודים הם ברבריים ומאמים ושלום אש דופק על ברכו: שישו בני מעי, דבר גדול עשיתי. חשובה מלחמה על מצוה אחת שבתורה יותר מעשר דרמות שכתבתי ושאתהוב ויותר מהרצאה נגד שפת עבר בועידת משרנוביץ. ואמנם צריבים להודות, כי יש הצלחה להרוסטרטס זה יותר מאשר לאחר, שעשה יותר ממנו ולא זכה לכבוד כזה, שעיתונים לעושים יקלמו דבריו ויתוכחו על אדותיו. ההרוסטרטים מספר 1 לא זכה רק שספרי מיוסונרים העתיקו דבריו, מכילי להקרא בפרסים רב. מצוה עליו! מרוע כתב עברית, לשון שאין רבים נזקקים לה? ושלום אש זכה לכבוד כזה, יען — אינו יודע לכתוב ב„שפה המתה”. כל העיתונים הפולנים והרוסיים מזכירים אותו לביבה ומעתיקים כל דבריו, היש תענוג גדול מזה? על בן מהר להוציא חוברת, לברר „שימתו” ולהוסיף לחרף את היהדות ודרבני ישראל לאמר: הנעימים עליכם דברי? הריני נוהן לכם בנפשכם שבכם, יש לי רב! התיכחו בני אדם, דברו עלי טוב או רע — אחת היא ובלבד שתדברו ולא תשכחו לאמר דבר בשם אומרו. וכמו שמצא לו הרוסטרטס הברליני חברים להנין עליו, אף שידעו החברים את בונתו הרעה, כן מצא לו גם הרוסטרטס מספר 2 חברים, ולא עברום, למה לו חברים, הנזקקים לשפה פגורה? הוא יש לו חברים הגונים יותר: אנטישמים אריים גמורים וסוציאליים, תקות העולם החדש. הם באים בעדו באש ובמים וגמחים בגבורם ונלחמים עם הריאקציונרים. עתה גם העיתונים הזרנגים הם ריאקציונרים. בימי הירוויץ נבחר רק „המצפה” כתאר הזה מאותם העיתונים

משעוים, כי עתה יתפטר כל המניסטריום יחד ומניסטריום חדשים יתמנו בפרם יפתח הבית. באוסטריא התחלתה נבחרו כפעם הראשונה ששה סוציאליים אל ועד המרינה, הודות לתקון סדר הכחירה.

הקונפרנץ האירפית. לאוסטריא שכו עתה הימים, שעמדה בהם בראש הפוליטיקה האירפית. כל ממלכות אירפה הגדולות והקטנות הנות על-אדותיה ושלום העולם הלוי כה. רנו רגזו אייביה מסכיב ואמרו לקרוא עליה מלחמה, למען הוציא בלעה מפיה. מורקיא עורנה מחרימה סחורות אוסטריות. וסרביא ומונטינגרא הקטנות היו נכונות למלחמה עמה בדמותן, כי הממלכות הגדולות אנגליא, צרפה ורוסיא העמודנה לימינה. ואמנם אנגליא עמלה כסתר עם רוסיא, להפר את המשא ומתן שבין מורקיא ואוסטריא בדבר בוסניא וגורה, כי רק קונפרנץ של כל הממלכות, שהשתתפו בכרית הברלינית, יכולות לשפוט בין מורקיא ואוסטריא, בין מורקיא ובוולגריא ובין סרביא ואוסטריא. וכבר המתה את לב ממשלת מורקיא לחדול מלדון עם אוסטריא לכדה. אך אוסטריות גערה באנגליא ואמרה, כי בבוסניא מה שעשוי עשוי ואין שום קונפרנץ יכולה לשנות בה דבר. לקונפרנץ תסכים רק בתנאי שלא תדון על-אדות בוסניא וסרביא. גם אשכנו הסכימה לזה ואמרה, שלא תשתתף בקונפרנץ רק עם אוסטריא ביחד. אוסטריות מוענת, כי היא לא נזלה את בוסניא לא מידי המורקיים ולא מידי הסרבים, כי-אם ונתה בה מן ההפקר, ככשה אותה כחברה ובמעשים תרבותיים ואין זכות למי שהוא לתבוע אותה מידה. המענה הנמרץ של אוסטריות פעל גם על אנגליא וגם על סרביא. אנגליא הצטרף, כי לא עלה על לבה לבטל את המו"מ שבין מורקיא ואוסטריא, היא סבורה רק שקונפרנץ נחוצה בכל אופן ואם תתפטרנה מורקיא ואוסטריא ביניהם יקל הפשר את מעשי הקונפרנץ. דברי ההצטרפות עשו רושם טוב על אוסטריות וגם על סרביא פעלה לבטל חשק המלחמה שלה. היא רואה, כי ממלכה, שגם אנגליא מתחשבת עמה ומכבירה רצונה מפני רצונה, חזקה ממנה ולא תוכל לה ואם התננה ברעה ותקרא מלחמה על אוסטריות העמודנה כל הממלכות מנגד, באשר תבלענה אוסטריות והספחנה בבוסניא. סרביא שלחה מלאכיה אל כל הממלכות הגדולות, לבקש מהן עזרה להרחיב גבולה. ואל רוסיא שלחה את בן המלך הצעיר, המסית את העם למלחמה בכל אופן. יודעים היו השלימים בסרביא, כי רוסיא לא תוכל להושיעם, כי לא תקרא מלחמה על אוסטריות בשבילם. אך הבונה היתה להרחיק את המחרחר דיב מן הארץ עכ"פ לימי הסכנה.

ואותם הצעירים הם מנהלי המלחמה הלאומית והם עומדים לפעמים בראש והם כותבים בעתונותיו הלאומיים והם נוסעים לעשות תעמולה ציונית ותעמולה לאומית כללית והם נושאים בידם את דגל עם — אשר את שפתו לא יכירו, ונלחמים את מלחמת תרבותו וקולטורתו — הזרות והמוזרות להם, ולבם לא יבם וכלמה — לא תבסה את פניהם? והצעירים הללו היו למופת ואלפים ואולי גם רבבות מילדינו-תקותנו הולכים בעקבות אחיהם הגדולים ותורתנו הולכת ומשתכחה מפי הנימנזיאים-הים וספרותנו מונחת אצלם בקרן זווית, וכשעה אשר שם עםם ותרבותו על שפתם — האלפא ביתא העברית מוזרה להם...

ואולי עוד יבואו ימים, אשר מלחמתם תשיג כמעט את מטרותה והעמים ירשונו להמנות כפומכי על לאומנו ונכונים יהיו גם להכיר בזכות שפתנו וגם קתרראות לספרותנו ויצו להעמיד באוניברסי-תה ויהיה בכל העמים בית ישראל — אז יהיו הזכויות פסת ניר בלי עום ערך, כי צריך יהיה להפש בנרות בין אקדמינו ודוקטורינו איש אשר ידע קרא וכתב בשפת עמו... בנינו בונינו! תחת פרות ומלחמה היצונית התחילו בעבודה ומלחמה פנימית, תחת דרשות ונאומים — קחו את התורה ואת הספרות, קראו ולמדו בהן, שאבו מתוך מקור המים החיים, ששברו צמאון אלפי אחינו והזקו את רוחם ואת רצונם, בזאת תבינו בסים לעבודתכם.

לא זה הדרך!
ברוך צכי שרפשמן.

ענינים מדיניים.

המצב באוסטריא. הדלנציות של שתי חצאי הממלכה, הנאספות בכודפסם, הסכימו בשמחה לספח בוסניא אל הממלכה והסכימו לחשבון התקציב. רק האשכנזים הקיצונים והמשכנים הקיצונים מהנגדים אלה חוששים לרובי האלמנט המלבי בממלכה, שבוה יחלש השפעת האשכנזים, ואלה חוששים לגזלת הסרבים, כי כל ארצות הסרבים שייכות לממלכת סרביא. — בכיהם ההגרות בין משכים ואשכנזים אינן פוסקות והממשלה נכונה לשים מצב מלחמה על פראג. — הפרלמנט יקהל ביום י"ז בנובמבר ועוד אין החלטה בענין השלמת המניסטריום. שני המניסטריום המשכים התפמרו ואין להשיג חדשים כל זמן שאין שלום בין המשכים ובין הממשלה והאשכנזים. יש

לא, מעתה לא אוסיף ללכת אל ה„פריץ”, ולא אהיה עוד „אדם”...

מכתב מארץ עברנו ועתידתנו.

לאחי שלום!

הגענועים, שמלאו אוז לבי מעת זנחתך, התנדפן, כלו ואינם. אני מרגיש כבר את אדמתנו מוצקה איתן תחת רגלי. כל צעד ושעל מעלה בזכרוני זכרונות העבר, ונדמה לי שקמע עבר הנני. הם מהדקים אותי היטב היטב אל קרקעי, שותלים אותי בו כשתיל זית והנני מרגיש את עצמי מתערה באורח, שאי אפשר לנשלני ולעקרני משרשי. האח! אחי, מצאתי את מקום גדולי.

בל צטומי הסתומים נפתחים לרוחה וקולטים לתוכם — אחר זרותם הלאה את הרפש המודבק במ את האויר הוז, השקוף והצלול. והאויר נכנס דרך במ להרמ"ח אברים ולשם"ה נידים. ומה מהרקמה נשמה חדשה, נשמה עברית המצטרפת מהעבר ומהעתיד המזהירים של עמנו, ארצנו ושפתנו העתיקים. ואם האויר מוצא בנוף נשמה עברית, רק שלקתה מחלאת הגלות הרבוקה בה, הוא מוכנה, מטרה ומקדשה בקדושה עליון, והנשמה הפגומה נתקנת, מתרפאה ומשתלמה, הלאה זורה היא שאיפותיה לחצאיות, ובמהה היא רק לשלמות.

הלילה היה ליל-דומם ואפל. מכסה כל רע, גי-חזיון לחיות ומזיקים. נחמן „האדם” מתבונן ללכת הביתה, והנה קוראו ה„פריץ” בשעת סגרו את „ארגז הממון”, ומצוה לו שילך בלי שום תירוץ עם „ליור נאמן” לבית פייבוש, כי עתה ימצאו שם בודאי שותים, את הדינים שצדים בליל זה...

מבט חודר וחד כזה לא ראה מעודו אצל ה„פריץ”. הקול העז הממו, ושלא-ברצון מלא אחרי הפקודה. בשעה שאדונו חלם אולי על מפתו על אדות גן-עדן, מעם נחמן הער מעם גיהנם בביתו של פייבוש. אחר חצות הלילה שב הביתה. בפתחו את הדלת, רקד האור והשתקע בעששית, ואשתו נעורה מתרדמתה-במיושב...

„מרוע התמהמהת כל כך? כבר הדהרתי — על כל השוגאים! משועבר האדם ביום ובלילה אצל אחרים!”

„בנוף ובנשמה”... מסיים נחמן אחריה. בפליאה מכיפה אשתו בפניו. אין דרכו בכך לדובב דבורים באלה. „מה הדרשה?” היא שואלת. „הגעני בעצמך: פייבוש העני קונה אצלנו הי"ש וה„פריץ” אינו מדוזה... ישלם ממ, הוא אומר... ובשלמו ממ נחשב הוא ל„מוזג” ומפקיעים בעבורו מחיר הי"ש... אוי, צמרמרת אחותני... רחמנות... דאיתי דמעות... פייבוש ובני ביתו התחננו... ואני הוא השליח הרע...

„המשועבר שלנו” „הגולם שלנו”, וכשרעתה מפורפת קצה, יש לו משמעות „רע-מזל שלנו, לא-יצלח שלנו”. נחמן אינו מרגיש בעקיצה. יודע הוא, כי „בן מצויים”, ועושה הכל באמונה. „בסף זרים אסור בהנאה”, זאת היא התורה-כלה שלו, ובה אולי ראוי הוא לשם „אדם” יותר מהרבה אנשים אחרים...

ה„פריץ” גליקוון מביר כזה ומשהמש במדה זו של נחמן בכל האופנים. אף בשיש למי מענות והביעות אליו, מיד הוא משתמם ואומר: „האדם שלי יתפשר אתך...” ופירושו הדבר הנחה: המכונה שלי, שאבינה כחפצי, העשה מסתמא משלחתה כמו שאני חובר הפרופינציה רוצה... „האדם שלו” הוא אדם רק כלפי חוץ, אבל לגבו — רק מטאמא, מקל-לחתות-אש, או סתם ממלית לסתום בה כל החורים...

ונחמן הנאמן נותן לעתים אף עורו בעד עור ה„פריץ”. בשישם ענש בעבור אי-נקיון או מדה חלודה, לוקח הוא על עצמו את האחריות לשבת בסהר, ובלבד שיקחו „בני ביתו” שכר-השבוע בשבת בבית-האסורים...

רק לדבר אחד אינו נזקק, ויש שירחיב עוז בנפשו למרות אף את רצון „הפריץ”. לעולם לא יחפץ לסובב בין ה„מוזגים”, לחפש אצלם „י"ש-חוץ”. זהו שפיכת דמים... לגרים יסורים ליהודי — לזאת לא נוצרתי...” כך היה מוען.

ליהדות וגורן, כי כל יהודי יודע דעת הוא מוחרם ומנודה, כי על כל עם ה' להיות נכערים מכל דעת ומפשים מכל אדם.

הטובות בעיניכם ררכי שתי הכתות הקיצוניות האלה? אם לא — לכו כאמצע, אחוזו ביהדות כמו שהיא באמת: תורת חיים, וחיו.

ה מ ח ט מ

מכתב מרומניא

לפני שבועות אחרים קם עוד הפעם הסער על דבר משפט שומרינו והמוזנים היהודים, אשר כבר הודעתו אדתינו. (שומוליאנו כתור מפקח על המון שפך את כל המשקים של המוזנים היהודים והכשיר של הניצרים, המע). וגם הפעם לא היה קץ למעשה הזה, אשר עוד יעורר את הרוחות ויכה גלים בעולמנו גם להבא. המשפט נועד להיות ביאסי כסוף ספטמבר; אך כאשר ראו השופטים, כי רוח ההמון הולך וסוער נגד היהודים יען כי מכתבי העמל לא חדלו לחרחר ריב ולהעלות חמת העם עלינו, וכמעט היינו צפויים לפוגרום (הפוליציה ביאסי כבר הכינה צבא וראש-הפוליציה מכוקרשמ בא ליאסי לפקח על הסדרים), אז העבירו את מקום המשפט לעיר הקמנה וסלוי, אשר ישם אין לחוש להתרגנות ההמון כמו ביאסי. כמו שכבר הודעתו קשה מאד לשופטים להוציא גזר-הדין בפעם אחת כמשפט מסוכן וכבד כזה, פן יצא המשפט למוטת היהודים והעלו עליהם את חמת האנטישמיים, או פן יעשו עול גדול מנשוא היהודים וצעקו גם אלה חמם למקום גבוה ועוררו את כל הארץ. — כמצב כזה לא חפצו מושבעי וסלוי להכנס עתה ויען כי לא יכלו לחלץ את עצמם מן המעשה המכוער הזה, רחו אה המשפט עוד הפעם לשלשה ירחים, לדצמבר. בין בה וכה לא יחשה שומריאנו ואנשיו והם מוסיפים לדבר ולכתב בכל העולה על רוחם. את תוצאות המשפט אודיע כעתו לקוראי „המצפה“.

בחדש האחרון נראה בארצנו עוד מחזה אחד, מחזה מוזר המעורר שחוק וגעל נפש גם יחד. האנטישמי קווא, מחפצו להנקם ביהודים, ומאין לו עוד אמצעים חדשים, אחוז באמצעו הישן, לקרוא חמם על „הנמכרים ליהודים“. אך בפעם הזאת עזב את העתונות והפוליטיקה, ויהנפל על השופטים ובתי-הדין בכל מונעכר. הוא וקטיגור אנטישמי אחד מכית המשפט הגבוה ביאסי פרסמו כעתונים האנטישמיים כתי פלסתר והאשמות נוראות על כל שופטי יאסי ושופטים אחרים מערים אחרות, כי נמכרים הם ליהודים בעד כסף נכזה ולכן ישחררו את הנעצרים-לערכון ואת פושטי-הרגל ואת כל הפושעים היהודים, גם יהנו ענשים קלים יותר מדי לחומאים יהודים, כאחת, המאשימים לא חדלו לקרוא כלי חשך ולעורר את עם הארץ ואת דעת-הקהל נגד השופטים בדברים כה מלהיבים ומזעזעים, עד כי מצא שר-המשפטים את עצמו נאלץ לצוות, כי יעשו חקירה ודרישה כדבר ההאשמות האלה. ראש-קטיגורי דומניא וראש ביה"ד העליון מכוקרשמ נסעו ליאסי ויחקרו ויירשו ויכתבו בספר ויפרסמו את תוצאות החקירה, והנה אין אף שמץ דבר נמצא בשופטים ההם ואף צל של אמת אין בכל ההאשמות הנזכרות. עתה אחוז שר המשפטים במשפט, ובשבוע הזה ענש את הקטיגור המאשים חנם בענש מוסרי בכד מנשוא, כי חרפתו ויגערו בו בנויפה קבל-עם, גם העביר אותו מיאסי גלצה. אך הדבר המנונה ביותר בכל המעשה הזה הוא, כי את הנבל קווא, אשר במשך שבועות אחרים השליך אש ונפרית על ראשי השופטים ועל היהודים המשחרים אותם, אותו הניחו על טשמתרו וגם לא אמרו לו מה העשה!

בתי-הספר העכרים יורדים פה הלוך וייר, וירידתם זאת היא תוצאת המעמד הנרוע, שהם נמצאים בו. שר ההשכלה, אשר עוד בחרף שעבר החל להצר צעדי בתי-הספר העכרים, קם עוד הפעם להציק להם, ומבלתי יבלת לבלותם בפעם אחת מעל פני האדמה, הוא ממתם לאט לאט בעזרה פקודותיו, ועושי דברו הנם עוד יותר זריוזים ממנו ובמקומותיהם

יעשו לבתי הספר כאדם העושה בתוך שלו. עתה, בשבועות האחרונים, יצאה פקידה — גזרה דרקוניה — כי אסור ליהודי להיות מורה בבית-ספר תחתון פרטי, יהו גם המלומד שבמלומדים, לפני מלאת לו שנות הבגרות, לאמר לפני שנת העשרים וארבע, כי הלא במלאת לעלם 21 שנה ילך לעבודת הצבא. ועתה, אם נשים לב, כי מרבית המורים פה הנם סטודנטים צעירים, שאין ידם משנת להספיק את צרכי למודם באופן אחר, או צעירים עניים מלומדים סתם שאינם יכולים למצוא את לחמם לפיהם כאמצעי אחר — כי כבר אפסו כמעט כל האמצעים — עתה יוכל כל איש לשער לו את כבד המכה האת ואת הוצאותיה לצעירי ישראל בארצנו לימים יבואו! — במקומות אחרים בא צו מאת שר ההשכלה לועדי בתי-הספר, כי יקחו לה לשנה הכאה מורים כעלי הארים „גבוהים“ יותר, לאמר, אם נסיר את המסוה, כאלו יצוה למורים העכרים: צאו מכתבי ספריכם, אשר היהודים מחזיקים אותם בכספם כקושי גדול כזה! בערים רבות כבר נראה החיוון, כי משנחי הכחוז או מפקדי בתי-הספר הנוצרים מאלצים את הנהגות בתי-הספר העכרים לקחת מורים רומנים ולהוציא יהודים מפניהם! באופן כזה יתעלל שר-פלך וסלוי גם בבית-הספר של יהודי הקהלה הזאת, ויכריח את מנהיגי בית הספר לקבל אשה נוצרית, אחת ממכרותיו, למורה, תחת עלם או עלמה יהודיה העומדים להתקבל שם, ואין יכול לרון עם התקף הזה.

בעיר פוקשן הכינו אנודה הציונים לחג שמחת-תורה גדלים ציינים, לבנים-הכולים, ועליהם המונת הרצל ז"ל ומסכיב לה מסגרת של מאמרים מעוררים את הילדים למד עבדית, להיות עכרים, להכיר את הציונות, וכו', אך ראשי קהלת פוקשן, אשר כבר יצא להם שם בעולם על התכולות המנואלה ועל ההנהגותם החצופה כלפי הציונות (ראה מכתבי בהמצפה" גליון ה' ש"ו), הירו כמורי בית-הספר המקומי, לבל יעזו להפיץ את הדגלים הנזכרים בין התלמידים, אם יחפצו להשאר על משמרתם. ככל זאת לא חת הרב הר"ר נאכט וציונים חשובים אחרים, החפשים מעול ראשי הקהלה, לבא אל בית הספר ולחלק את הדגלים חנם לכל הילדים, על „עזות“ הזאת עלה עשן כאף מנהיגי הקהלה והנם נכונים להרג לה שמיד ולאבד את הציונים; להכלית זו יאמרו להלשין את הציונים אל שר הפלך, כי הם מיעצים ליהודים להיות עכרים (לאמר אנטי-פטריוטים). ופיחו קריה בדבותיהם ותהארותיהם, הרוחות סוערים משני העכרים ועיר פוקשן נבוכה. ר"ר נאכט נשא משא לפני המון גדול בבית הבנסת העירוני וישם לשנינה את עושי השערורה ויכטא את כל הכוז והמרירות שכנפש אוהב-עמו נגד הבוגדים ההם, ובכל העיר, בכל רחוב ובכל בית-קפה ובבתים פרטים לא ישיחו כי אם כמעשה המנונה הזה, ובתוצאותיו העתידות לבא. א כ ר ה ס.

מכתב מאיטליא

וויניציה. „אדוני כא הפעם הראשונה היום?“ שאלני הרב הראשי ר' משה כהן פרטא, בבקרי אותו, „הלא וויניציה יחידה בעולם?“ הרברים האלה, הנראים לכאורה דברי נאה וחכת עצמו מוגזמת עד מאד, הולכים ולובשים כסוה האמת; כל המרכה לראות ולשוט בשוקי קריה הקצרים או לעבור באניה בנהרותיה יוסיף להובח איך צדק המשפט הגאה הלו. ככל שעות היום מראה העיר משתנה. אחרת היא וויניציה בעיני הבא בספינה והעובר על יד האיים המכוצרים הסמוכים, העוטרים את מבוא הים והסוגרים את דלתותיו משני הצדדים. פתאום עולה בית אחד ממימי החוף, אחריו נגלה חדרו עד שתגיענו אניהנו אל תוך העיר ותעמוד מלכת ממול ל„ארמון השרים“ הגודו, ולרחכת מרקום“. קרני השמש הצעירה, אשר זה לא כבר נולדה, צובעות בזהב תכלת את כתלי הכתים העליונים והשמים כפוף הצבעים את פניהם. בעברנו כסירת המשוט „הגנדול“ או באנית הקיפוד דרך כל הנהר

הגדול“, המחלק את העיר לשני פרקים, לעת כוא השמש או לאיר הירח ממעל, שולל את הושינו ושובה את נפשותינו יפי הזר החלש והעצב, הוא מחזיק בכחנו המדמה ונושא איהנו בע"כ הלאה לעולם שכולו שקר וכזב, שכולו רמיון והמונה, לעולם שלא היה ואף אינו עתיד להיות, לעולם הצבעים והקוים.

ומראה השוקים הצרים, בשנעמוד בקרכם ונתהלך לארך חומת הכתים השחורה על הרוב, מהו? היפעה המכשפה, היא אחת למקורות היופי ונעם התגיש, הנוכעים במקומות אחרים ובזמנים שונים? לא! וויניציה אם הכנינים העתיקים, הסובלים על שכמם משא חמש מאות שנה או יותר, הדוחקים איש את חכרו עד שהוכרחו להתנשא ולעלות לגבה שלש וארבע קומות, היא בריה בפני עצמה. אין שם העשר וההקף, אשר הציבו להם את הארמונים הרחבים והגדולים על שפת הנהר הגדול“, המראה הזה שונה בכסות הרזים הפרושה עליו מכל המזהיר והנוצץ, הנוקף את עפעפי העינים והיורד כס כחיל ואמץ, זהר ואור. החשך והעלמה המכסים אותו, חלאת העבר הרכה מתחת עליו קו של דאנה וחנינה, של עצב וכקשה. מדהנו נהפכת למדת הרחמים והאהבה למראה הכאב וככי הדרות שעברו וילכו לעולמם, שאכדו את תקפם ומלכותם במדינות הכל החפשיות. על קברות הקדמונים קמה בימינו וויניציה חדשה, השמחה כאחדות איטליא, במלכה וצכאו. כל גאותם עברה, גאונם ואהבת חיותם חדלו מלרכוש את לבות ה„נכדים“ ומלשלוט בהם. באופן מפליא שכחי את אשר היה להם לפנים. ולוא המון הזרים, הבאים מכל הארצות, לראות את זכרונות הפארהם ולשוש בהם, מי יודע סה עשו בקדמוניותיהם. כי גדול בעיניהם ערך העבר רק בגדל שכרו, הכא בכיסם על ידו. כל יושב העיר הזאת רואה את עצמו כאלו היה לו חלק בירושתה, ע"כ ככל צעד נמצא דורש מתנה, פרויטית, כעזרה מצח, שאין משלה בכל הארצות חוץ מממלכות המזרח. אבל „מסחרם“ הזה עולה להם יפה. לארפים ימנו האנשים המלוים את הזרים. כראש כל שוק, אצל כל בית גדול, עומדים נערים רבים וקרכים אל כל החולך יחיד, החשוד להיות מארץ נכריה ושאלתם על שפתם. „האוכל ללוות את כבודו?“ בזכוכים כיום חוס סובכניט הם את הגר ורק תשובה נמרצה תגרשם והרחיקם ממנו והתפרו מכפם.

המכיאני להזכיר זאת כעתון עברי, אשר אין מגמתו לתאר בו את תושבי „העיר היחידה בעולם“, הוא רצוני להעביר את קוי צורת היהודים על יסוד תמונת הקריה בלה ולכאר איכה עלתה בידי למצוא את „שכונת היהודים“ הקדמון, החדש והחדש מאד, כי לשלשה שוקים נתפלג ה„רחוב“. אודה על האמת, שבלעדי מנהל לא מצאתי „השכונה“, כי רחוקה היא מעט מן הנהיב העיקרי. אבל המעשה שהיה לא יזכירני באמרי שמעצמי הכרתיה, כליותי, כלי כל מורה ומכאר, יעצוני לאמר זאת היא צורת ה„גימטו“. וכן היה, חושי הולכיני הפעם בדרך הנבונה. כראותי שנוי כנשרים המתקצרים והמזכילים לפתחי הכתים, כתלים גרורים, אשר מיחס נפרד ויפול ואיננו והלכנים נראות החוצה, החלונות מעטים עד מאד, היתדות הקבועים כסיד החומה בין הלבנים וחכלים מתוחים ובהם נתלים וקשורים כגדי פשתן וצמר-גפן לבנים, כשרם נראו חממים שמיים ועינים מלאי להב ותנועה, אמרתו: אין זאת כי אם בתי שוק היהודים. האומנם כוץ וטיט לא נמצאו שם, הגודם כזה הוא נקיון רצפת הרחובות, כי כוויניציה כל השוקים מרוצפים גזית וכהמה לא תעבור כם בכל האי.

הרב הראשי, ר' משה כהן פרטא, דר פמוך לה„שכונה“ הקדמונה נבית המיוחד לו, מראהו פני ישיש נכבד ועקבות עבודת המחשבה נכרות בהם, וממחר לדבר צחות בשפתנו העברית. בענג גלוי הודיעני, שהוא היה תלמיד שד"ל. כגאווה חרשית נזכר את הימים הרחוקים הללו, כאשר יצק מים על ידי המדקק הגדול הלו — מעטים עתה החברים, אשר ישבו אתו על ספסל אחד. הוא מודה, שהימים שנתנו לדוע. אבל רחוק הוא מיאוש. תקותו חזקה

מקרב ומרחוק.

שונות. ע"פ פקודת המיסר יעשו מעתה לצבא הרגלי האימפריאלי כגדים אפורים ולא כתולים. גם האפיצורים ילבשו כן. — אגודת חכמים בווינא נוסדה לשוב להחיות את הבלי האסטרולוגיה ואצטגננות). — כרוח סועה. שרתחוללה כמשצץ-שישו בהינא, נהרגו 2700 נפש אדם ונהרסו 3600 בתים. — יועץ הסתר האונגרי לאטקאוצי. יהיה לפניו סגן המניסטר ועתה סגן ראש ביה"ד העליון, אחרי שנגלו תועבותיו, שלקה שחד והטח משפט. כרח אל בית משינעים ושם ישלח יד בנפשו. — בקראקא נגלתה נבכה בבית דראר במחלקת החבילות, שהמקבל משלם מחירם כביה"ד. השולחיד יאקובוכסקי נתפש. — מיליוני פועלים הולכים בטל באנגליא מאין עבודה. הם מתרים בממשלה, שאם לא תמציא להם עבודה ולחם יהיו אנוסים לשלוח כנול יריהם.

*

שלום עליכם. הסופר הזרנוני הנמלא שלום רבינוביטשי, הירוע ככנויו הספרותי שלום עליכם, חונג עתה חג מלאת כ"ה שנים למיום התחילו לעסיק בספרות. עוד לפני מ"ו שנה היה שלחני עשיר וסוחר הברזה בקיוב. אך ככל בעלי הכשוון ראמתי אבד את הונו בעסקים רעים והיה מוכרח להקדיש כל כחו ועמו לספרות. ספריו הם מקוריים גמורים, כלומר לא עמל לחקיק מעשי אחרים ולכתוב דק כדמות סופרי העמים. למפעלו ישנה צורה יהודית גמורה, יהודית כל כך עד שאי אפשר לתרגם ללשון אחרת. רוהו היא הרוח היהודית האמתית, שאינה סובלה כל זיוף והתחפשות. את דברי שלום עליכם אפשר לרבר לעולם כלי חתימתו, כמו שמכירים את היהודי גם אם יתחפש שבעים פעמים. התולו העצב. הנראה כהתול העונה לקולר (גאלנען הומאר) הוא התול היהודי, הצובט בלחיו בכל עת צרה, להעלים את יונו. זה כ"ה שנה עובד סופרנו זה עבודת עמו, לשמחו ולבדחו בעצבוננו. להורות דעת את עצמו ולהעיר מקור מחשבותיו. ועתה חלה מחלה קשה בימי נדודו, שנרד מן הפרנס הקיובי, שראוהו בעיניו. עד עתה. חרשים אחרים שבכ על ערש דוי ועתה שלחוהו הרופאים לאיטליא להתרפא ולהתחזק מעט. כרוסיא מיתדלים אוהביו לבקש כשכילו איזה סכום, לקנות לו נחלה בא"י או לקנות את זכות הוצאות ספריו מידי המ"ל למעי יהי לו עכ"פ לחם לעת זקנתו.

איסדרים בכית החולים היהודי בקראקא. כביה"ד היהודי בקראקא גורר יעקב יפה בן המגיד ר' טבל מפה. חולה אחד הגיד לקרוביו, כי הנפטר הניח בכיסו צואה חתומה. כאשר דרש גיסו את הצואה הגיד לו משרת ביה"ד זלמן הויזמאן, כי הוא פתח את מעטפת הצואה. כי דמה, "שיש בה כסף". על גערת האיש: ואם יש בה כסף מי נתן דך רשות לפתחה? הכחו המשרת באגרופו אחת ושתיים עד שנפל ארצה וכאשר הם הוסיף לו מכה שלישית.

רצח. מקרה מעציב ומבהיל קרה בהעירה בילסאמין הסמוכה לזלוטשוב. אור ליום א' דחוה"ס בשעה 8 בערב באו שלשה נוצרים שכורים לבית המרוח של יצחק ספעפער ודרשו י"ש לשותת. המוזג בראותו, כי שכורים הם, מאן למלאת בקשתם. ואמר להם, כי ילפו אל המקום, אשר שתו שם בראשונה, בכית לא היה איש זולתי בן המוזג נער כבן שתים עשרה שנה. וסחבו את המוזג אל פרזדור הכית והכוהו והמיתוהו. הנרצח היה כן חמשה ושלושים שנה, הרוצחים נתפשו והובאו לבית האסורים.

מהומה בשמחת תורה. כליל שמחת תורה קרה בכיה"ג הגדול כנרדיטשוב מקרה מהומה כזה שקרה כסינעט כליל יו"ב. קול נשמע בעזרת נשים, כי הקוים של המאור האלקטרי נתפסו ואש פרצה. כל הנשים נדחפו, אל הפתח האחד ומן הדחק הנורא נרששו שתי נשים עד מות וחמש נפצעו קשה מלבד הנפצעות פצעים קלים. מי הוא עושה התועבה לא נודע. כפי ההשערה הוא נער עברי פוציאלי, שרצה להתעלל בחג היהודי.

לעתיד הצפוי לקהלתו ולקיומה. היהדות הקוב לעד ולא תמות לעולם, קורא הוא כפה מלא מכמאים חזקים, אע"פ שהרבה סימני רקבון פורחים וגרלים בנוף צאן מרעותו. כמחצית הנשואים בין הספרדים הם נשואי התערובת. כמובן מחוקי המכיש ברברי ימי העמים, יודע שאין אסון גדול להקומת העדה העבריה מערובי הדמים האלה. העוזבים את מחנה ישראל כפומבי ולעין כל אינם רבים. אבל הכורחים כחשאי, המניסים את תולדותיהם מקרבנו, הולכים זרבים מיום ליום. ספרו לי על איש עשיר אחר הנמצא שם ומריוש שמו, הוא עומד בראש כמה וכמה בנקים ונמנה בין גדולי בעלי הנכסים בעיר. במרס נשא לו אשה נולדו לו שנים בניו בלי חפה וקרשין ויבנים לביתו ויכירם ליוצאי חלציו, הביאם כבריתו של א"א יוגלם כאמונת אביו. אבל אחרי כן לקח אשה בת עם אחר עפ"י חקי המדינה בפני ממוניה ושני בניו אשר היו לו ממנה הלכו אחרי אמה והנם היום בני אמונתה. כמה נובלים ונופלים ערים דשנים ורעננים משכמנו ונופלים על אחרים והנם זרים לנו. לכן נפלאה בעיני התקוה האמיצה והחזקה, אשר התבלטה והתבטאה כאמונת הרב הראשי בעתיד ארוך לבני עדתו הספרדים. מי יודע מה היה למעמד בלי ה"אשכנזים" הבאים מצפון והמביאים את הורתם מחדר מלמדיהם עם. הירוע כמה עמלו להשיב את שם ישראל מפי עצמם וכי העמל כלו היה לשוא יוברת באמה להאמין, שאי אפשר לעין החי הזה, היונק את לשרו מאויר הרעיונות והעבר, מעולם הרוחניות והמחשבה, להכרת ושכל המנוף כמשור וקררום, להפיל את הנזע העתיק ימים הזה, לא ישנו את מחשבתו ועצתו לא הקום. כל זמן שביום החג נמצאים עוד מתפללים, השוקרים על דלתה ביה"ג, אף כי מספרם לא יגדל, אין לנו דשות להתיאש. כסכיבה בזאת ישנה מאד גדל ערך החרטה הרצון בלב המאמין, הנוכר בקרבו על משפטי חבריו ומיורעיו ואינו כוש מלכה ל"היכל". איש כזה אינו שם לגנר עינו את צחוק ה"מקרקמים", השופטים אוהו לכן "הסטרק קרמאה ועתיקא". כל הלובש מלית במקום הזה מרים בעיני גדל ישראל בקול רם בקול קריאת הנצחון ואהבת נפש עדת ית. על דברי אלה מעיד מנהג יפה ופיוטי מאד. כשעה שאומרים בצבור את ברכת הבהנים באים הבנים בלי הכדל בין קמן לגדול אל אבותם ומרכינים ראשם והאב שולח את ימינו אל כנף מליתו ומניחו על ראש בנו. כפרט לוקח המראה הזה בחזקה את לב המביט בו כאשר יהיו שנים או שלשה כנים והאב פורש את יציאות אצמלתו על ערפם בצפור המחביא את אפרוחיו בצל אברותיו, להצילם מחצי אויביהם. מעולם לא ראיתי מעשה כ"כ מלא יופי ורעיון כזה הנעשה כקהל עם. כל הקדושים קמים מקברותיהם, אשר ירדו שמה על קדושה אמונתם ואומרים: זאה היא המסודה כישראל, האבות ערכים כמרה מרכה לבניהם ועליהם מושלת החוכה להציג המיד חכת מורשתם לפני הדוד הבא ולהעכיר את המצות המעשיות על עיניהם ולשים אותן על ראשם ולעשותם לחותמים, המעמיד והמקיים את הצורה והמחשבה הרוחנית.

עדין תמונה זאת חסרה צורה רוחנית אחת. הלא היא צורת הרב המשנה ליאונה לוצטטו. גם הוא למד מפי שר"ל ובאותות חכה וכבוד הוא מדבר על אדותיו — כשפת עם ארצו. בכלל הרבנים האלה הם ה"ירענים" היחידים כקהלתם. תלמוד תורת ישראל זשפתו פסק זה ימים רבים ואומללים המה דלתות ביה"מ העומד מסוף המאה החמישית לאלף הששי — ב"שכונה העתיקה". הכית הזה סגור ומסוגר ונראה כאלו נעשה בימים האחרונים לבית אוצר בגדים בלום וישנים, רק האבן החרוהה במורעה והשקועה בבנין ממעל לפתח הבית משמיעה ומוכרת אוהנו, שפה נסתם ונמטמטם מבווע רוח היהדות. מצבה אלמה היא, המשבחת את האבות והמוכיחה את הכנים.

ר"ר יוסף מיזיש.

שנגנבה מכית אבותיה בכפר אצל זכאראזש כליל יו"ב, שיהודענו על אדותיה כגליון הקורם, שלה ביה"ד בזבא-ראזש. כהשתדלות ד"ר גבל, פקודה אל ביה"ד המחוזי בקראקא, להוציא את הנערה כחוק יד מכית הנזירות פה. אך ביה"ד לא יזעה אל הפקודה. הד"ר רפאל לנדא התאונן על זה לפני ראש בית הדין העליון של המדינה בקראקא והוא הכטיחהו ישידכו על זה עם ראש ביה"ד. אך גם עתה נישמש הרב. הד"ר לנדא פנה כמלגום אל המניסטר למשפטים, לכקש עזרתו. וגם עתה לא נעשה עיד דבר. אכן אמת הדבר: נגד הכנסיה הסתולית יד הממשלה קצרה.

כמרים אומרי קדיש. הנייע נאציאנאל צייטונג מוריעה ע"ד מחזה מרהיב לב, ישחוו היהודים הבאים בערב אל ביה"ג הגדול בווינא, להתפלל קדיש. כאשר התחילה תפלת ערבית במוצאי שמחת תורה בכיה"ג. נכנסו שמה שני נזירים סתולים לבושים בגדי כהונה וששה שוטרים לכושי בגדי עבודתם ושוטרי סתר אחרים ונוצרים אחרים. היהודים תמחו על האורחים, אך אין שואל וחכו לראות אחרית דבר. אחרי כלות התפלה נפתרה החידה. החזן שר תפלת "אל מלא רחמים" בעד נשמת דניאל דונאטא טאוס יג. עתה נודע הרב. האורחים המה "הקדישים" של הנפטר. לפני ישנה מת טאוס יג, בחור זקן בן שבעים והניח הון של מיליון כתר בשביל צדקות ישונות לבית הנזירים של האחים הרחמנים ולחברת פסידו הפוליציא. ותנאי התנה בפירושו. כי לעולם לא יהנה יהודי פולני מעזובנו ועל הנהנים ממנו לכא בכל שנה ביום מותו אל ביה"ג לשמוע את התפלה על נשמתו.

בית מדרש נכונה לחכמת ישראל. כפטרבורג נפתח עתה בית המדרש הגבוה לחכמת ישראל, שנוסד ביד הכארון דוד גינצבורג כרשיון הממשלה. המורים הם: הכארון דוד גינצבורג (פילוסופיה יהודית), רקדוק עברי וארמי, תנ"ך וחקר התנ"ך; ד"ר ל. מ. קאצנענעלסאן (תלמוד ותולדות תשב"פ); ש. דובנוב (תולדות ישראל); ג. סלוצברג (קורות היהודים כרוסיא ודיני ממונות של תורת ישראל); י. מרקון (תולדות הספרות היהודית); י. גינצבורג (השפה הערבית); ו. אישכנזי (חנך); ד"ר ווישניצער (מצב היהודים המשפטי והאקונומי כמערכ אירפה לפני הזמי החדש) מלבד אלה ילמדו גם ענינים כלליים.

עבודת המשלחת. כנודע חננה המיסיון האנגלית בשנה הזאת את מלאות מאה שנה להוסדה. לפי החשבון הוציאה כשבעים מיליון כתר להכנים יהודים כברית הדת הנצרית. על כל מומר ומומר הוציאה לערך כ"ג אלף כתר. לא שהמומר נטל את הכסף הזה, אלא שהוציאה כל כך לריס עד שהצלחה למשוך נפש אחת כחכה. לשנה הזאת כיתוד המדישה המיסיון מיליון ל"ש להגדיל עבודתה כמזרח.

לוצאטי בעבודת השולמן. ל. לוצאטי, היהודי המומחה המפואר בעניני פיננץ, שהיה פעמים רבות מ"ר ניסטר לפיננץ באיטליא, נקרא מאת השולמן עכדאל חמיד לטונסטניטופל, לסדר את עניני הפיננץ הטורקיים.

מומרים. כרוסיא מתרכים עתה הצעירים היהודים הממירים דתם בכדי לחשיג רשות הדירה כפטרבורג או להכנס אל בית למוד נבנה. באדסה הערימו י"ח סטודנ-טים יהודים וככלו עליהם רת מחמד, למען יכנסו אל האוניברסיטה, וגם כבלום, כי על מחמדים אין חל חוס ההנבלה.

הקלת תנאי הישוב בא"י. לא"י באה פקודה מן הממשלה, כי לשטר מכירת סרקעות אין צריכים רשיון מיוחד מהמניסטרוס או מהנציב. מכירת סרקעות היא מעתה חפשית. רק אם נתיני חוץ לארץ רוצים לקנות קרקע צריכים רשיון מיוחד.

ממשלת טורקיה ופקידיה היהודים. ראש הנהגת מסכות הברזל באזיא הקטנה שלח פקודה אל הנתונים תחתיו לפני חגי היהודים. לערוך את העבודה באופן שיהיו הפקודים היהודים חפשים בימי חגיהם. כמסה"כ הטורקיות ממונים יהודים רבים מגולי רוסיא ככל מיני דפקודות והנהגה שבעת רצון מהם בישרם, כזריזותם ובדיקנותם.

היהודים כחרות הרוסית. ע"פ פקודת הנראא

משרה הספרות והמדעים.

ביון היהודים ע"י הרומיים.

מאת מתתיהו מיוזש.

גאון הנכרי היה עוזרהוהו היהודי הרע מוכרח להיות רך-לבב ולכן אומר ציצו: "עמים הנולדים לעבדות, כמו הסורים או היהודים" (1). הסורי המתיון היה באמת כמו אותו היוני מימות הרומים (Graeculus), בריה שפלה, הרודפת רק אחר תועלת עצמה, אבל למה להציב עמו את היהודי בשורה אחת? היהודי אמנם מצא לחובה לשמוע למלכות, אבל לא השפיל את עצמו מעולם. אף את עור מושלי עצמם מאנו לשאת. כשכאו לפני פומ-פיום שליחי הורקנוס וארסטובלוס עם הדישה, להכריע ביניהם מי ימשול. באו גם שליחי העם, שהביעו את דעתם, שאינם רוצים בשני צאצאי הכנים האלה, השואפים כרדות בעם, אופן חדש של שלטון למען עשותם לעבדים (Antt XIV). הקטאוס (2) אומר, אשר ליהודים אסור לשום עליהם סלך וממשלת העם צריכה להיות ביד זה שהוא הכי חכם והכי מצוין במדותיו. לכן גם את עול יסירי רומי מאן היהודי לשאת. ו' אלפים פרושים מאנו להשבע דבנעה להקיסר (l. c. XVII), מלבד ג' הכתות (פירושים צדוקים ואסיאים). יש עוד כת של יהודה הגלילי, דבקה שוים ככל הדעות להפרושים, אבל להם מלבד זה אהבה שאין לה גבול להחפוש. הם חושבים את ה' בלבד לאדון ומלך ורם מוכנים לקבל כל מיני מות והם אינם חושבים למאומה את מות רעים וקרובים, אם רק אינם צריכים להעריץ מלך ואדון (l. c. XVIII). מציטוס (3) מעיד, אשר אין ליהודים הבנעה למלכים וכבוד לקיסרים, non regibus haec adulativ, non Caesaribus honor) ציצו בעצמו אומר, אשר ירושלים היא עיר חושדת ומוציאה דבה (4). הנה ההפך מאמינה נכנעה בקיסרים ונציבהם. המדרש מספר שר' יהודה הנשיא, שהיה רגיל אל הסגנון החצרני, צוה לכתוב בראש האגרת אל דקיסר: "מן עבדך יהודה למרן אנטונינוס קיסר, שאלו ר' אפס: "מפני מה אתה מבזה כבודך" (ב"ר פ"ה).

הנאוו ומאון הדכנעה התיסדה לא על ניכים נבוכים, על דברי עתק, כי אם על רגש נכורה, על רוח עז, ששרתה אז על היהודי. הקטאוס סבור, שהתורה צותה שהעצירים ירכשו ע"י התחנכות עוזירות ובה הסכל לשאת כל רע (5). דמטריוס הציע, ששלישים אלף יהודים יסופחו להיילות המלך (א' השמונאים י' ל"ו). בהילו הרומי של איכוס נללוס היו נמצאים ת"ק יהודים (6). לצור עזרו יהודים, כחיד המצרים התלמיים היו אף שר' צבא יהודים. אמנם שרות היהודים בהיל הנכרים לא האריכה בעבור הברל המנהגים, הלול שכתות ומאכלות אסורים. היהודים היו מלומדי מלחמה, פעם אחר פעם החזיקו נשקם נגד הרומים. ויוסף הכהן הכוגר אומר בעצמו ע"ד ההתקוממות נגד מיטוס, שהרומים השתוממו על נכרות היהודים ואמרו, שאם בשעת צרה ואסון יש להם נכורה כזו, מה היו הם יכולים לעשות, לו שחקק להם ההצלחה! (7) כשצרו על ירושלים, מספר מציטוס (8), נישא כלי זין, כל מי שהיה יכול לשאת. מספר הלוחמים עבר הפעם הזו את היחסים הרגילים. התלהבות שוה היתה לנשים כמו לאנשים. בהתקוממות בר כוכבא, הפסידו הרומים כל כך, עד שבאגרת הקיסר הדריאנוס אל הסנט, חסר הניב הרגיל: "אם לכם ולבניכם טוב — מוטב, לי ולחילותי טוב" (9). נצחונות הרומים נגד היהודים היו נצחונות פירוט. רק ככמותו הענקית הנק הרומי את היהודי, אבל לא גבר עליו בהרצותו ונבודתו. הענין עם קליגולה, ההתקוממות נגד טריינוס ואנטונינוס פיום, מראות אותנו עד כמה לא רפתה רוח היהודים.

לעבדות לא נודד היהודי, היוני והרומי היו עבדים, עבדים שותפים ומקבלים באהבה את הסדר והנחשתים. אלכסנדר הגדול נחשב לחצי אל. המלך המוקדוני ימלך אחריו, בבואו לאתני נתנו לו את מקדשי אלים למדור. סבלוהו בקרבנות, תחלוקות דתיות והמנונים וקראוהו אל עליון. אנטיוכוס השני הסורי נקרא "האל" בחייו. צור כששב מנצחונו על פומפיוס קבל מן הסנט הרומי את התארים צנור, כהן גדול, אימפרטור, דיקטטור, הציגאל וכי. אח"כ נחשב לאל גמור והקימו לו פסילים. בכלל כל יסירי רומי נחשבו אחרי מותם לאלים. רגש עבדות מתועב כזה היה לאדוני התרכות. והיהודים? בעיניהם המלך הוא בן תמותה כמו הכל (הכמת שלמה ז' א) ודי בני אדם (מלכים), שחשבו את עצמם לאלהות רק הרעו לעצמם (שמ"ר פ"ח). היהודי לא יכול להשיג איך יאמרו על ב"א שהוא אל ולכן חשבו שזאת היא רק מליצה: "מתן קריין למלכיא אלהיא" (ו"ר פל"ג). הרומים בעסו על זה. דברי יוסף הכהן, שהמן התפלא, מדוע ימאן היהודי לכרוע לו ברך, כעת שהפרסי אינו מתנגד (Antt XI), הם מכוונים היטב ליחסי זמנו. קליגולה רצה להכריח בכה את היהודים, שיעריצוהו, אבל היהודים לא נסוגו אהור. בארופה כנראה היו מוכרחים פזורי היהודים לעשות פשרה, לומר אשר המלך הרומי הוא "שרה של רומי" (רש"י פ"ה גפא דרומי, מנחות מ"ד). בש"ס ומדרשים ושאר הספרות אין אף רמז מזה. כנראה גלות ישראל בארופה בהיותה רחוקה ממרכוזה, נתנה להכניע א"ע מעט תחת השפעת העבדות הפנימית המיוחדת להנכרים. היהודי האמתי היה הולך כל ימיו בקומה זקופה.

הרוח שעבר בזמן האחרון במחנה ישראל, רוח השחרור ונתוק העבדות, הוא רוח קדום. כמרתפי הנפו היה רק נדרם, אבד לא פסק. וזה השחרור רק מקיץ עתה משנת מרטוטא ולא נברא מחדש.

לא רק את רוח הגבורה בקשו למול מן היהודים, אלא גם את הכשרון. אפולוניוס אומר, שהיהודים הם יותר חסרי כשרון מכל הכרברים, שלא המציאו איזה דבר מועיל בעד החיים (10) אני הייתי שואל: באיזו המצאה טחנית יוכלו להתהלל היונים? מן הנקודה הזו החינאים צריכים להחשב לעם בעל הכשרון שכל העולם, כי הם המציאו באופן יחסי הרבה דברים שמושיים. גם מונה אפיון את היהודים, שלא המציאו אנשים גדולים ומצוינים, ממציאי חכמות מועילות או חכמים סהוללים (11) אם כבר לא רצה אפיון לדעת את נביאי ישראל, אז היה צריך להסתכל בכך עירו פילון ולשנות את דעתו.

הנכרי, שראה מגרעות שונות בישראל, בזה את עברו, לענ לתורתו. והתחיל לא רק לשנא, אבל גם — מה שהוא הרבה יותר גרוע — גם לתעב את ישראל. היהודים היו מתועבים ומשופצים (ב' חשמ. א' כ"ז). מכוערים ובזויים (אגדת אסתר ג' י"ד). הלשון שמדברים בה היהודים, היא מן המין הכי גרוע, באמת הדבר השפל מכל אשר רומש על פני האדמה (12) הכנוי יהודי הוא הרפה. מנהג הרומים היה, כשנתעטר איזה שר צבא גדול בכנוי Imperator או חברו להכנוי הזה שם הארץ הנלכדה. כשילכדו אספסינוס וטיטוס את ירושלים וערכו אח"כ טריאומף ברומי, מאנו הם לקבל את הכנוי Iudaicus מפני הטעם הצרדי, שהיה להשם הזה. (13) מיטוס מאן לשאת את ביריניקה מפני שהיתה יהודית (14). ולכן מספר המדרש, שאסתר הזמינה את המן, בדי, שלא יאמרו, שהיא, אשת המלך, היא יהודית (אגדת אסתר ה' ד'), ואחשוורוש עד שלא הרגיש שאסתר היא יהודית דבר עמה בפרהסיא וכשהרגיש דבר עמה רק ע"י מתורגמן (איכה רבה פ"א י"ג). כאשר רצה אלכסנדר לפי ההנדה, להשתחוות להכה"ג, אמרו לו אנשיו: "מלך גדול ישתחוו ליהודי זה!" (יומא ס"ט). ע"י ההתרחקות סבב היהודי צורה מיוחדת לו. "ישראל כל מקום שהוא הילד אינו יכול לומר שאינו יהודי, למה? שהוא נכר" (איכה רבה פ"ו י"א). אם להנכור הזה גרם גם הברל הבגדים. היא עוד שאלה. גם קשה להחליט, שצורת החסם היתה סמן ההכרה, כי בספרות הרומית אין מהתלים בשום

אינטיבי נגבל מספר היהודים ככתי הספר התיכונים והגבוהים. זה לא היה חוק, כי אם פקודה לפי שעה. אחרי חקי ההרות משנת 1905 בטלה ההנבלה. כאשר נתמנה האשכנזי שווארץ למסטר על ההשכלה חור והנהיג את ההנבלה, כמו שבטל את חוק החרות של האוניברסיטאות. עתה באטור שכתו הסטודנטים ודרשו את חרותם וגם את חרות היהודים ככתי הספר, עשה שווארץ את הפקודה של אינטיבי לחוק מאשר ע"י הקיסר. הציר היהודי ניסולוביטש יבנים אל הדומא איג-טרפלציא על זה וישאל איך אפשר לבטל את חוק החרות.

המצב בירושלם. מירושלם כותבים לנו: המחלקת בדבר מטלא מקום החכם-נשי פאניזיק (רכס של השנוררים. המע) מתגברת פה מיום ליום. האנשים הנגרים אחריו עשו מהומה ברחובות היהודים, מכות נמרצות הכו את מתנגדיהם. באו אנשי צבא ושוטרים והשפיטו ותפשו את המכים וכאוס בכית הסהר והלול השם גדול מאי. — טופר, היהודישע נאזעטען" מפה כתב שם, כי כל עניני הדת, דיני תורה ועניני ההלל של הספרדים, האשכנזים והתימנים נגמרים בבית החכם-נשי. על זה עשו הספרדים והאשכנזים והתימנים מחאה, כי זה שקר גמור. — בליל א' ט"ז תשרי נכרה הלויית הרה"ג ד' יעקב צדוק ז"ל ראב"ד לעדת הספרדים בירושלם. קהל גדול באו לההלוייה. — המטה יהודים מפה הגישו בקשות להממשלה על רשיונות להוציא עתונים יומיים עבריים, זרנגנים ושפניוליים. הם מקוים להשיג רשיונות בימים האלה ונזכה בירושלם לשבעה עתונים יומיים יהודיים. — הבחירות למועצת המטכלה לא נגמרו ואין תקוה לבחור ביהודי, בי כל מספר היהודים נתיני טורקיא עולה רק לעשרת אלפים ולבחר מורשה אחד דרושים חמשים אלף בוחרים.

מרדכי דוד בראנדשטדטער. בימים האלה יחוג הסופר העברי הזה הג תונת-הזהב כדממה והשקט בחוג משפחתו. מרדכי דוד בראנדשטדטער הוא מן הסופרים העברים המעטים, היכולים להיות שבעי רצון מספרותנו אף במצבה הנכחי, כי אינו צפוי להיות מעט ולא ראה בנבלותה של הספרות, שאינה מחיה את בעליה. כלל גדול הוא בחיים, כי מי שיש לו כשרון לעבודה רוחנית וביחוד לספרות ולאמנות, לא יצליח בעסקיו וימלט מעסק לעסק כפי הצלחה עד שיהיה מכרח לעשות תורתו אמנותו. אבל ישנם יוצאים מן הכלל. מדוע הם יוצאים מן הכלל? את אלה יש להלק לשתי מחלקות: א) אלה שכשרונם אינו כשרון אסתי, אלא שהכריחו עצמם למול חלק בספרות לשם היתירות. לפעמים הם מביאים עבודתם לידי השתלמות קטנה, אבל המבין יבין, שאין לה כל ערך ובסוף הם מוכרחים לתת גט כריתות לעצמם. ב) אלה אמיצי הרוח, שזכו — אם אפשר לומר כן — לשתי נפשות שונות, שאין האחת נוגעת בחברתה; אפשר להם לעסוק בעבודות ריאלייות והם מצליחים בדרכם זה ואין זה מפריעם מלעסוק בשעות פניות גם בעבודה ספרותית וגם כזה הם מצליחים ואינם משליכים את עצמם בנאות בימים. זהו כשרון אמתי, שיש להתפלא עליו. להמחלה השנית שייך סופרנו הזקן מר מרדכי דוד בראנדשטדטער. המחייב את המלגלגים על היהדות הגלוצית ועל סופריה. כמעט שכחו החוקים, כי סופרנו זה הוא גליצי גמור סטרנוב ונכונים הם תמיד לחשבוהו בין הסופרים הרוסים, כאלו עיניהם רעה בגליציא, להניח לה סופר הגון כזה. ובראנדשטדטער עורנו עוסק בספרות העברית ועודנו הולך ומשתלם לפי הזמן גם לעת זקנתו. נכרכו בשיתה טובה, בכריאות רעננה, ויזכה לשנים עוד רבות. פוריות ורבות תושיה.

שואפים לדם יהודים בקראקא. כשיכת מועצת הקהל בקראקא הודיע היושב בראש ד"ר מילעם, כי נודע לו, שמחלקים עתה בין הנוצרים פה חוכרות אנטישמיות מלאות שקרים איומים, עדילת דם וכדומה. להעיר המה על היהודים ולמען יחתמו על הפוסטעמפ" והגלום נאורודו, שאכדו את חותמיהם. נשיא הקהל הצליח להטות את הפרוקורטור, לאסור את החוכרות. הפוליציא מצאה עוד בדיהם כ"ה אלה חוכרות ונטלתן לשריפה.

10) c. Ap II 14.
 11) I. c. II 4
 12) R 212.
 13) Dio Cassius I XVI 7.
 14) Sueton in Titum 7.

1) Cicero: de provinciis consular V 10.
 2) R 17.
 3) Tac. H V 5.
 4) Cicero: pro Flacco.
 5) R 19.
 6) Strabo XVI 4, 23.
 7) Bellum VI 1, 2.
 8) Tac. H V 13.
 9) Dio Cassius LXVI 15.

מעמק הלב הננו מכריזים את ידינו הנכבד מר יעקב וואהל לארוסו עם מ' דבורה נייבויער מפרמישלאני.

משה מאנדל, נהן מאנדל - גרוסק. מו"מ להורי היקרים ולאחי מר אליעזר לאנדער לארוסו עם מ' פאני פריינד מקאנשמוגא. נפתלי צבי לאנדער - ראפמשיץ.

כמו"מ לידידי היקר מר אברהם פרענקל בהרה"צ אבד"ק יעדלאווא לארוסו. יצחק שוסם.

כמו"מ לניס' מר מאיר זיסיא לארוסו עם בת הג' ר' זידע יענענדאָרף מסקאלא ולחונתני הג' מו"ה ברוך טאבאק עב"כ. נחמן ברעמלער.

מקרב לבי הנני מביע כמו"מ למורי הנכבד מר צבי אבט לארוסו עם מ' פייגא בלוי מפרמיסלא.

הלמידתו רחל רעגענבאנען - סנוק. מעמק לבי אברך כמו"מ את מורי מר צבי אבט לארוסו. הלמידו עזריאל רעגענבאנען - סנוק.

כמו"מ רענו מר ליב יעקב גאמעסמאן נבד הה"צ מרודיל זצ"ל לחונתנו. אלישע אפלגריץ. ישראל גלאן. שרגא קלונר. מאיר ליבוש אלטבאך - סמרי.

חברי אנדרת "מזרחי" במרנופול מנחמים את חב"ם מר מרדכי שפיענעלגלאז בתוך אבלי ציון וירושלים למות אמו. הנצ"ה.

חגיגת שלום עליכם.

חברת "פרוערסוויט-השחר" בקראקא כרחוב הירוק מספר 7 תחוג בערב של יום א' 1 נובמבר שעה 7 חגיגת שלום עליכם לכבוד המלא כ"ה שנה לעבודתו הספרותית. מחיר הכניסה 10 הלך, מושב 20 הלך.

סופד עברי צעיד (יליד גליציה) מדקדק, בעל ידיעות מרובות בנפ"ת, ויודע גם אשכנזית ומדעים מבקש לו משרה בתור מורה ומחנך בבית פרטי במשכרת ממוצעת, אודות הפרטים להתוודע במערכת "המצפה".

הציע הפרופסור סמוקובנקוב בין אמצעים אחדים להגין ממחלת הזמה גם את המילה ידרש בפירושו, לעשות לחובה על כל העמים הנאורים, למול את ילדיהם. חברת רופאים בלידו (אנגליא) קבלה ריזולוציא, לעשות לחובה על כל אדם למול כל זכר ימים אחדים אחרי הולדתו, בכדי לשמרו מסחלות שונות. ע"פ עדות המומחים האלה אפשר לראות מראש, שעוד יבאו ימים שכל העמים התרבותית יקבלו מצות מילה לשם שמירת הבריאות. ובשעה שאחרים מודים כהועלת המילה באים בוגדים יהודים וקוראים לה כרברית! הלא בן ראינו שבשעה שחכמי הנוצרים נלחמים נגד מסורת אבותיהם ורצים לכמלה באים בוגדינו ומאשרים את הנצרות ועושים אנימציא בעדה בינינו ודורשים ממנו להדבק בה.

סימא זילבער	מאורשים כח' מרחשון תרס"ט
וואלאווא.	סניאטין.
בערתא קאסירר	מאורשים כח' תשרי תרס"ט
מאורשים כח' תשרי תרס"ט	יגילניצא.
בערתא איזענבערג	מאורשים
מאורשים	בראדינא.

אני מברך את המל"ג מ' ברנתא קאסירר מסקאלא לארוסה כמו"מ. מו"מ להוריה ולהוריה.

ישראל מאיר שניצור - יגילניצא. את ידידי הנכבד מאד מר אייזיק קראמער אברך מעמק לבי כמו"מ לארוסו.

אברהם נאלדנער - סניאטין. ברנתא מו"מ לניס' הנכבד מאד מר אייזיק קראמער מסניאטין לארוסו. אברהם קרייזעל.

אברך את רעי החכיב מר אייזיק קראמער כמו"מ לארוסו. מו"מ להוריה.

כנציון מויבער - סניאטין.

מסום ע"ד חמטם של היהודים. אדרבה. נראה טלא היתה צורת החמטם סכה. ללעג. כמזרח היו כל העמים מצוינים בשעור החמטם. רבן גמליאל נקרא "בעל החמטם" (תענית ב"ט). ואין בזה כזיון ואין רחוק. שצדק רש"י בפירושו: בעד צורה, בליטר חשוב. להתדמות ליהודי בזה היתה נושה. ר' פינחס מספרו, ששתי נבריות כריכן זו כזו, אמרה אחת להשניה: "חויין פניך ביהודיאתה". אחר זמן התרצו הנשים והעלובה אמרה: "על הכל מחיל לך רס לא על זאת שפני זיימות ליהודית" (שם פ"א כ"ט). בן היתה שנינה בין הנכרים: "מולדא יהודייתא בת מולדא יהודייתא" (ע"ז נו). אסורום בעבור חכנו את היהודים נקרא ע"י בני אנטוכיה ואלכסנדריה "ראש הכנסת וכה"ג". (סוף יבא).

תועלת המילה. באו ימים, שעל היהודים הנאמנים להגין על אות ברית קדש, שהוא בחלק גדול מעמנו האית הראשון והאחרון המכרילים עוד מן העמים, כי גם אלה מן היהודים שפרקו מעליהם כל עול תורה ומצות ומנהגים לא העיזו עוד לנגוע בעקר התורה הזה. ועתה בא איש בור, שלא למד ולא חקר, לא הבין ולא ידע ומטיח דברים בלפי המילה ומבזה את המצוה העקרית הזאת. בשם הר"ר גרשון לעווין בותכים ב"אונזער לעבען": עלי למחות נגד הבנוי "כרברית", שבמא שלום אש. כרבריות היא עשית פצע בלי כל תועלת ואין לומר כך על המילה. לפי עדות רופאים וחוקרים מומחים מנינה המילה על תחלואים רבים הנקובים בשמותם אצלם. הרופא ד"ר פאריק מצא, כי ארבע המישיות כל הילדים נולדים ננועים כמחלת "פ"מיוזים", שאמנם אינה סכנה בישהיא לעצמה, אבל היא מכשירה את האדם למחלות אחרות והרפואה לה היא המילה. ד"ר תומאס מספר בספרו על מ"ז מקרים שרפא ילדים ממחלות קשות במולו בשר ערלתם. החירורג הירוע הפרופסור עריבאן בותב בחלק ב' של ספרו על החירורגיה: כל ילד הנולד ננוע כמחלת פ"מיוזים צריך להמול. גם אנשים שלא נולדו ננועים בשום מחלה היו כרויחים הרבה למצב בריאותם ולמורסם אם נמולו. בקננרם של רופאים, שהיה בפארין

למוד מרחוק.

הנני מתכבד להודיע, כי הוצאתי שלשים ושנים מכתבי הוראה ללמוד השפה העברית מרחוק. המכתבים נותנים את האפשרות לכל איש לסגל לו את השפה העברית על בריה בכתב ובפה. המכתבים כוללים בקרבם: 1) ספור גדול בשלשים ושנים המשיבים מתורגם בשני אפנים; תרגום מדויק ותרגום חפשי. ערוכים לשוב ולתרגם עברית; 2) 719 הערות אל פרקי הקריאה בדקדוק ובחקר מלים; 3) 997 שאלות בעברית לתרגילי הדבור; 4) כל הדקדוק מראשו ועד סופו מחולק ב63 פרקים עם 76 לוחות עם ספרות בשיר ובפרווא מעשרים וחמשה ספורים שונים מן היותר הדישים ושוכים, ערוכים לתרגם; 6) 32 תאורים וציורים, שיחות, מכתבי רעות ומשפחה; 7) 76 ספורים וציורים עבריים, לעבד בהבניות שונות לתרגילי הדקדוק; 8) 79 ספורים, ציורים ומכתבים אשכנזים ערוכים לתרגם עברית להנחי התרגום והסגנון; 9) 31 מפתחות לשעורים (83 פחרונים); 10) 8 כחינות (16 מחלקות). תלמיד המכתבים האלה עושים חיל להפליא, על זה יעידו מאות מכתבי התורה שבדי. פרופקט הנני שולח חנם. מכתב לדוגמא כתר אחר.

S. Walkowski Krakau, Miodowa16

חידות ההגדות הנפלאות ע"ד עשרת השבטים ופתרונו

מאח שמעון מנחם לור.

תכן הענינים: פתיחה. פרק א', סוד הסמכטיון בתור אות לקרשת שבת. ב. הסמכטיון והרי החשך" ביחוסם להשבטים. ג. ההגדה על אדות "בני משה" ויסודה. ד. ממלכות ישראל בערב הדרומית ובאפריקה המזרחית, ממלכות יהודיות של הכוזרים, החלויים והאנוארים באירופה ה. אלדר הני וספוריו. ו. נפלאות עשה"ש מקימות ע"י עדים נכרים. ז. מהות השבטים הנ"ל וסוד "שבט ינוס". ח. ממלכת ישראל באזיא התיכונה. (בשורת כנימן מטרידו). ט. בשורות ע"ד ביאת עשה"ש והמשיח. יבושת הסמכטיון. יא. ממלכת ישראל במדבר סהרה. יב. דוד הראובני ושלוחתו (ממלכת ישראל במדבר ערב). יג. ממלכת ישראל בהורו (דברי הימים של עשה"ש יעקבות נדחי ישראל באזיא המזרחית ובאוסטרליא. יד. ער-ראיה לכל הגדות. טו. אגרת נחמה מכני משה אשר מעבר לנהר סמכטיון. טז. שבתי צבי ועשרת השבטים. יז. הגדת "היהודים האדומים" ויסודה. יח. תורים נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב רבנים אל בני משה). יט. עשרת השבטים והסמכטיון כחינא. כ. עשרת השבטים באמריקה. כא. האנגלים - עשרת השבטים. כב. היפנים - עשרת השבטים. כג. במול ההשערה החרשה, שהתבוללו עשה"ש כגוים. כד. פתרון החידה. כה. השבטים ומחלקותם בא"י ואופן גלותם. כו. יהודה וישראל גוי אחד. כז. שנים עשר שבטים בזמן הזה. כח. אחרית דבר. כל הפרובלמות האלה תבאונה בחקירה מרעית חפשית, בהגדות כל הזמנים בענין זה יגלו מקורן ומותן, כל ההשערות תכונה, להעמיד את הדבר על אמתותו. מחיר הספר 2 כתרם. - להשיגו ע"י האדמיניסטרציא "המצפה" בקראקא.

אגודת כורמי התקוה בפתחתקוה

מוכרת יין, קוניאק וספירט משובחים מאד כשר לפסח בער המהררין מן המהררין. עומדת תחת השגחתו של רב המושבה, ומפורשים מהם ת"מ, ונוהרים על כל המצוות התלויות בארץ. היינות וכו' נמכרים כמחיר נמוך מאד ועצהו"ש, רק ע"י נאכנאמע עם עשרה אחוזים דמי-קדימה, או הכסף כמקדם ומוזה נתנת הנחה עשרה אחוזים מהמחיר הקצוב. הכסף יכולים לשלוח בערנו לאנגלא-פלשתין-קמפני ביופ, או ישר אלינו ע"פ הכתבת:

Agudat Korwei-Hatikwah, Petach-Tikwah. bei Jaffa, Palästina.

האדם ופחמים

ממבראות אשר בנליציא ופרייסען וגם קארלזענען ופשעמסא כמקח השות משלח ישר לכל תחנות מסלת הברזל:

D. Goldstein, Oświęcim.

גאנזע-פעטמ

דאָעס אונד געקאַכטעס פערזענדעט מעגליך פריישעם

Juda Zins in Husiatyn, (Galizien). פרייע אונד הבשרים מהרבנים הגאונים מבערזאן, מפרעמיסלא ומסמרי זענדע אויף פערלאנגען.

לעמבערגער יודישער פארקסקאענרער ספיעציעזשע יאדנאנג. לוח לשנת תרס"ט רעזינז פון גרשם באדער מוט ארטיקלען, ערצעלונגען און גע- דיכטע פון: ש. ז. אימבער, י. ל. ברוכאוויטש, א. נימלעווסקי, מ. וואנדערליה, יואש, א. יפה, מאקס נאדרר, י. סלאנים, ראובן פאהן, יצחק פערנאהאף משה פערנאהאף, י. פול, פוז, ד. קלינגנאָפּפּער, דאס בוך ענטהאלט 212 זייטען גרויס-אַרומאט, פרייז 80 העללער, צו בעזיענען ביי: Gustav Bader, Lemberg Sonnengasse 27.

הוצאת "אביב" ורשה. קורות העברים (לכתי ספר ולמחמדים) עם הרבה מפות וציורים) (חלק ראשון במהדורה שניה מתוקנת) מאת ש. דובנבו. - מחירו 60 ק, משלוח 10 ק. קורות העברים (חלק שני) סימי אלכסנדר מוקרן עד אחרית ימי הגאונים, עם הרבה ציורים ומפות מאת הנ"ל מחירו 70 ק, משלוח 12 ק. הכתבת: Wyd. «AWIW», Warszawa. Nowolipie Nr. 15.

שלום אהרן ראזענטהאל

בעל רסטאורציא ברכוב
מתכבד להודיע את כל מניני ומכסרי
הנכבדים, כי נראש חדש יוני פתח בית-
מלון נהדר מאד ורסטאורציא ברחוב
הקצבים מספר 13. שניהם ערוכים בכל
מכשירי בתי המלון המפוארים ובתי המרוח
הגדולים ובכל זאת הכל בזול גדול. הסוחר
היהודי ההגון מוצא את עצמו אצלי בני
בכיתו בחוג מכירים הגונים. המאכלים נעשים
בהבשר גדול וערכים לחיך היהודי הנאמן.
בית המלון טהור ונקי מחמת העיר הנדוכה,
ע"כ בית מלוני הוא במרכז ליהודים
צנועים וישרים.

כה דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלח הזקן בהתר ולא באסור
יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש
EXCELLENT
כשמו כן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומועיל
לגלוח הזקן כרגעים אחרים עצהו"מ.
הירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום
וי"ח הבריות. מחיר תבה אחת כתר וחצי.
שני תבות שני כתרים וחצי. ע"י נאכ-
נאהמע לא ישולח באנגליה.
תני וניו:
MOSES KATZ
10 Little Pearl str. London E.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-
שער קראפט כעטרעבענע
כשרה כשרה
דאמפזעלכווארען
= פאבריק =
מיט רען בעסטען מאדערנסטען
מאשינען. ערציגט שענע פרימא
סאלאמי וועראנעזער, ברוסט שינ-
קען, קרענווירסמעל א ז. ו. פער-
זעהען מיט הכשר של ה"בד"צ
דפה. עכפפעיהלם צו
בי"ר גסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייז-
קראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
Emanuel Glaser
KRAKAU, Bozego-Ciata 8.

מעטה משובח
J. B. RAPAPORT
Dąbrowa bei Tarnów
GROSSMETHBRAUEREI
Gegründet im Jahre 1878.
עכפפעלעם זיינע אלגעמיינ געריהם-
טע ערציגט אין פערשידענע
סארטען, א. צ. : ראטהען, ווייסען,
ראפפעלמעטה, קאפאוויץ, מאלניאק,
ווישניאק, אלטער בוטעלען-מעטה,
אלא מאלאנא צו בילליגען פרייזען;
פערנער: נייענעוואקס אין שלאדער-
האניג פיר קאלאניאלווארענהאנדלונג-
גען. — פיר רעעלע כעדיענונג אונד
פאלסטע צופרידענהייט ווירד
נאראנטירט.

Wyd.: { **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukarnia S. L. Deutschera w Podgórzu

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905	K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905	176,528 370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905	30,748,986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz	K. 2,215,336.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende	11,718,647.—
	13,934,003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten Ihrer Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brancheu im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien
Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.
Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

Echtes Specialhaus von Echten
Gramophone-Phonographe
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgasse 71.

רעיוניגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העברעאישען
לאטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט די
מארקע "שרייבענדער ענגעל" זאממט 10
פלאסטען נור 35 פלאציי. נייעמאנד זאל דייעזע
בעסטע געלעגענהייט פערזוימען
פרייזקראנטע עט הויפטפערזויכניססע אויף פער-
לאנגען גראמאפאן אונד פראנקא.

חברה קומנדיטית "ברמל" רוהטיין

הממכר היחיד מיינ וקאניאק א"י מיקבי רוטשילד
המדוללים מאגודת הכורמים מראשון לציון.
יין וקאניאק "ברמל" המה המשובחים בין יינות וקאניאק א"י, ונזהר את הקינים
לבל יבשלו בידו המוכרים יין הנקרא יין א"י, העלולים רק להבאיש את המרקא
המהוללה של יין וקאניאק "ברמל", כי רבים המה, אשר לא ידעו להבדיל בין יינות
"ברמל" ובין אלה היינות פחותי-הערך דמתקריים יינות א"י.
הפקקים והמנופים של בקבוקינו חרותים בשם "ברמל" וגם האתיקטים
נושאים עליהם שם "ברמל" ולמען השמר מזיוף ידרוש כל איש בפירוש "יין ברמל
וקאניאק ברמל". רק היינות שלנו השינו מדולות זהב על התערוכות פריז (1900)
וויין (1906) ובין רק היינות שלנו קבלו תעודות מהפרופסורים: פוש, פריז,
וועריגע אדעסה, פאוולעווסקי מלבוז ועוד, ולא היינות האחרים המכונים בשם
יין א"י. — אלה המכריזים על מערבם, כי יש להם המדולות והתעודות
הנ"ל ירמו באופן מנונה את הקהל. — לוחות המחיר נשלח לכל דורש. יינות
"ברמל" בכבוקים נמצאים למכירה אצל: מענדל גראם ראטאנא 7; מ. בראנ-
דינגער פלאץ נאלוואוסקי 3. נחן באדענשטיין קאזימיראווסקא 5; האמעל קאמץ
ראיטאנא; וויראדיסלאו קאזאווסקי גראדעצקא 85; אליעזר סינאל קאזימי-
ראווסקא 20, שאף לבוב סיקסמוסקא 7, כלם בלבוז; שמעון הארטמאן באריסלב.
זהרו מפני הרמאים!

כשרה זעלכווארען-פאבריק
A. Finkelstein, Lemberg,
Gołuchowskipl. 2
ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע
כשרה דעליקאטעסע: די פאבריק איז
מיט רען מאדערנסטען בעהעלפען איינ-
געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט
א. ז. ו. אונד ערציגט
נור פרימא-ווארען.
בהבשר ה"נה ר' משה כאכ"ד האכ"ד פה

כשרה זעלכווארען-פאבריק
A. Finkelstein, Lemberg,
Gołuchowskipl. 2
ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע
כשרה דעליקאטעסע: די פאבריק איז
מיט רען מאדערנסטען בעהעלפען איינ-
געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט
א. ז. ו. אונד ערציגט
נור פרימא-ווארען.
בהבשר ה"נה ר' משה כאכ"ד האכ"ד פה

"הפועל הצעיר"

אורנג הסתדרות הפועלים בארץ ישראל.
יוצא לאור פעם חדש בירושלים. מלא
וגדוש מאמרים וציורים מחיי הארץ.
בקרת נמרצה על כל המעשים
בא"י כלי מ"שוא פניכי. — מחיר כל
הגליונות מטבה עד אלול 2 בהרים 50 ה.
גליונות בודדים: מטבה, שבט, אדר א'
30 ה' כל אחר, אדר ב' 20 ה' ניסן,
אלול 40 ה' כל אחר.
הכתיבה אצל:
L. Bendawid, Lemberg, Berka 8.

בית מסחר הספרים של אברהם ראבינזאהן סטאניסלוי (גאליציה)

ממציא המיד מנחר גדול מכר מקצועות
הספרות העברית והזרנגית ומכל ספרי
חנוך ולעמוד לכל דורשיו. בבית מסחר
ספרים הנ"ל הוא עתה הממכר הראשי
של-הוצאות "תושיה", "מוריה", "האור"
"אביב", "איוראעליט" עבור כל ארצות
אוסטריה ואונגריה, ועומד בכרית המסחר
עם כל המו"ל והמו"ס שבכל ארצות הבל
וכל ספר חדש בעברית או בזרנגון המופיע
בכל מקום שהוא הנהו מהראשונים
שמקבל אותו היבף למכירה בזול היותר
אפשרי. ספרי חנוך ישינו במקחים
נמוכים. ביבוליותקה עברית מאתים ספרים
78 בתרים. מלון של כים גרזובסקי קלוינר.
מלון אשכנזי-עברי ד"ר מרגל בזול הזול.
חברות, מורים, מו"ס מקבלים רכש הגון.
האדרסה:
Abr. Robinsohn, Buchhandlung
Stanislaw.

הוצאת צעירים.

יצאו לאור זה עתה שתי חוברות חדשות:
VI. **בחומר וברוח**
מאת מיכה יוסף ברדיטצבסקי.
VII. **מימי המעשה** מאת הנ"ל.
מחיר כל חוברת חצי-רובל.
הממכר הראשון בהוצאת "תושיה", ורשה.
שם נמצאו להמכר גם חמש החוברות
הקודמות: I. על אם הדרך. II. ערבין.
III. על הפרק. IV. נטושות.
V. דין ודברים. — מחיר כל
חוברת חצי-רובל.
על מכש הדפוס חוברת VIII. מימין
ומשמאל (חקרי יהדות).
האדרסה:
Verlag "Tuschijah", Warschau.

Koschere Obst-Konserven
Unter Aufsicht des Herrn Rabinats-
assessors Aron Halberstam haben wir
in unserer Obstkonserven-fabrik, eine
Abteilung für die Erzeugung von Ko-
schern Obstkonserven wie: Marmelade,
Dunstobst, Fruchtsafte, Obstwein, Po-
widel etc. errichtet, deren Verkauf bei
vorzüglichen Qualitäten zu den billigsten
Preisen erfolgt.
Oferten mit Hechscher versenden be-
reitwillig
Adolf Fränkel & Söhne
K. u. K. Hoflieferant Biala.